

**A Magyar Tudományos Akadémia II. világháború története
albizottságának konferenciája**

2024. SZEPTEMBER 26.

Helyszín:

**Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet
5. emeleti Tanácsterem**

(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.)

A konferencia követhető a ZOOM platformon:

[https://us02web.zoom.us/j/85604897698?pwd=3Htyxo90B0KsNzfdbwQojdZ8kSJpuF.
1](https://us02web.zoom.us/j/85604897698?pwd=3Htyxo90B0KsNzfdbwQojdZ8kSJpuF.1)

Meeting ID: 856 0489 7698

Passcode: 867926

PROGRAM

9:00 – 9:15 **A konferencia résztvevőinek üdvözlése: Pók Attila**, BTK. TTI. ny. tudományos tanácsadója, a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete tudományos tanácsadója

9:15 – 9:25 **Megnyitó: Stark Tamás**, az MTA II. világháború története albizottság elnöke

Moderátor: Stark Tamás

9:30 – 9:50 **Barta Róbert**: Az elkerülhető háború? W. S. Churchill értelmezése a háború okairól és kitöréséről.

9:55 – 10:15 **Pritz Pál**: Örök figyelmeztetés.

10:20 – 10:40 **Végső István**: Légoltalom két templomtoronyból.

10:45 – 11:05 **Juhász Balázs**: Az olasz második világháborús felkészülés katonai vetülete: ami vállalható volt, és ami nem.

11:10 – 11:30 **Fóris Ákos**: „Forradalom Ukrajnában” – a határmenti galíciai területek a szovjet megszállástól a tengelyhatalmi megszállásig (1939–1941).

11:30 – 11:45 Kérdések, hozzászólások.

11:45 – 11:55 Szünet

Moderátor: Virányi Péter

11:55 – 12:15 **Bene Krisztián**: Gyarmati hódítóból az anyaország védelmezője. A Francia Idegenlégió tevékenysége az európai kontinensen 1939–40-ben.

12:20 – 12:40 **Mitrovits Miklós**: Lengyel menekültek Magyarországon a második világháború alatt: a kutatás jelenlegi állása (tények és mítoszok).

12:45 – 13:05 **Sallai János**: Lengyel magyar határ eseményei, a második világháború kitörésekor.

13:10 – 13:30 **Cseh Valentin**: Egy magyar kormányzati háttéranyag Németország háborús gazdálkodásáról 1939–1940-ből.

13:35 – 13:55 **Kovács Tamás:** Egy törvény margójára – miért volt fontos az 1939. évi II. törvénycikk?

13:55 – 14:10 Kérdések, hozzászólások.

14:10 – 14:40 Ebédszünet

Moderátor: Klacsmann Borbála

14:40 –15:00 **Mohr Szilárd:** A második világháború hatása a gimnáziumi oktatásra.

15:05 – 15:25 **Kelbert Krisztina:** A katolikus sajtó propagálásának hithű hölgyei. Változások a Szombathelyi Katolikus Sajtóhölgybizottság missziójában és helyzetében a második világháború kitörését követően.

15:30 – 15:50 **Tolnai Gyula:** Mikor kezdődött a háború egy alföldi alakulat számára? A második világháború kitörése a 13. gyalogdandár majd könnyű hadosztály történetén keresztül.

15:55 – 16:15 **Virányi Péter:** Pillanatképek a háború kitöréséről a magyar propagandasajtóban

16:20 – 16:40 **M. Madarász Anita:** Nagy-Britannia a háború küszöbén. Hogyan változott meg az élet 1939-ben?

16:45 – 17:05 **Andreidesz Gábor:** „Számomra a háború, olyan, mint megenni egy tál makarónit” – a második világháború és Olaszország.

17:05 – 17:20 Kérdések, hozzászólások.

17:20 – Zárszó **Stark Tamás**

ELŐADÓK, ABSZTRAKTOK

Andreidesz Gábor

Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatalának tudományos főmunkatársa.

„Számomra a háború, olyan, mint megenni egy tál makarónit” – a második világháború és Olaszország.

1939. szeptember 1-én a fasiszta Olaszország szoros német szövetségben még nem csatlakozott a háborúhoz, a külügyminiszter által támogatott „lényegi semlegesség” álláspontjára helyezkedett. Ez az állapot azonban nem tartott sokáig, függetlenül attól, hogy sokan elleneztek a semlegesség feladását és a német politika melletti totális elköteleződést. Mások viszont a megalapozottság teljes hiányában gondolták úgy, hogy a háborúzás nem több, egy adag tészta elfogyasztásánál. Mint kiderült, utóbbiak súlyosan tévedtek, amely beláthatatlan következményekkel járt Olaszország számára. Természetesen a döntés Mussolini kezében volt, akiről vezető fasiszta politikusok némi aggodalommal mondták, 1940 tavaszára olyanná vált, akiről az angolszász világban azt mondják „boasting”, olyan valaki aki az izmai megfeszítésével, mellkasának kidüllesztésével mindent megtesz annak érdekében, hogy elhitesse – leginkább önmagával – hogy van ereje és képes az önálló cselekvésre. Olaszország még ezen a nyáron a náci Németország oldalán belépett a háborúba. Az előadás kilenc hónap történetét vizsgálja és bemutatja milyen felkészületlenség, bizonytalanság, aggodalom és várakozás előzte meg 1940. június 10-ét, mikor Mussolini megjelent a Palazzo Venezia erkélyén és hozzákezdett a beszédéhez...

Barta Róbert

Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének igazgatója, tanszékvezető egyetemi docens.

Az elkerülhető háború?

W. S. Churchill értelmezése a háború okairól és kitöréséről.

Az előadás azt a Churchill által képviselt koncepciót elemzi, miszerint az emberiség összes nagy háborúja közül a második világháborút lehetett volna a legkönnyebben elkerülni. Az 1953-ban irodalmi Nobel díjjal elismert, Második világháború története című könyv alapvetését az előadó megkísérli megcáfolni, bizonyítandó, hogy a második világháború csak egy bizonyos pontig volt elkerülhető. A historiográfiai megközelítéseken túl az előadás kitér szenzitív és máig vitatott kérdésekre, mint például az első és a második világháború összefüggései, a második világháború jellege (totális anyag és/vagy ideológiai háború), valamint a háború előtti agresszív német és szovjet külpolitika összevetése. Az előadás további célja az, hogy érzékeltesse, a második világháború okai és kitörése kapcsán nincs teljes történelmi konszenzus, ugyanakkor az újabb kutatási eredmények, noha lényegesen új értelmezést nem adnak, feltétlenül árnyalják eddigi ilyen irányú ismereteinket.

Bene Krisztián

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Romanisztika Intézet, Francia Tanszék tanszékvezető egyetemi docens, dékán.

Gyarmati hódítóból az anyaország védelmezője. A Francia Idegenlégió tevékenysége az európai kontinensen 1939–40-ben.

A második világháború kitörése alapvető változást hozott a Francia Idegenlégió életében. A korábban elsősorban a gyarmati területeken tevékenykedő alakulat összes nélkülözhető tagját az anyaországba irányították, ahol a nagylétszámú frissen jelentkezett újoncokkal kiegészülve új egységek egész sorát hozták létre, amelyek komoly szerepet játszottak Franciaország védelmében az 1940-es hadműveletek során. A háború kitörése után felállított egységek hősiességgel harcoltak 1940 tavaszán a meginduló német offenzíva ellen, valamint közreműködtek a szövetségesek egyetlen szárazföldi győzelmében a norvégiai Narvik városában. Az előadás célja ezen alakulatok létrehozásának, személyi összetételének, tevékenységének és utóéletének bemutatása – rövid kitekintéssel az ezekben szolgáló magyar önkéntesekre, akiknek száma meghaladta az 1500 főt.

Cseh Valentin

Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum történész-muzeológus.

Egy magyar kormányzati háttéranyag Németország háborús gazdálkodásáról 1939–1940-ból.

A Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum archívumában Varga József akadémikus vegyészmérnök, egykori iparügyi miniszter iratanyagában egy érdekes több száz oldalas dokumentum található „Németország háborús gazdálkodása” címmel. Az összeállítást gróf Teleki Pál miniszterelnök megbízásából a M. Kir. Miniszterelnökség Gazdaságtanulmányi Osztályán készítették a második világháború 1939. szeptember 1-i kitörését követően. A Surányi-Unger Tivadar osztályvezető által aláírt összefoglaló, egy különösen érdekes és értékes anyag. Annál is inkább, mert az 1939. szeptember 1-én Lengyelország német megtámadásával kitört második világháború egyik kulcskérdése az volt, hogy Németország képes lesz-e megoldani a harcok megvívásához szükséges nyersanyagok beszerzését. Ez azért is fontos kérdés lett, mert a háború kitörése után Nagy-Britannia és Franciaország elvágta a németeket a tengerentúli nyersanyag forrásaiktól, így pl. a birodalom kőolajimportját máshonnan kellett fedezni. A dokumentum összeállítói arra vállalkoztak, hogy kiderítsék, milyen esélyekkel vág bele Németország az újabb világháborúba. Ehhez nem szubjektív elméleteket, hanem a számokat és statisztikai adatokat hívták segítségül...

Fóris Ákos

Erőszakkutató Intézet, kutató; ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék, egyetemi adjunktusa.

„Forradalom Ukrajnában” – a határmenti galíciai területek a szovjet megszállástól a tengelyhatalmi megszállásig (1939–1941).

Szovjetunió elleni német támadás másnapján, 1941. június 23-án a Tatárhágónál korábban a kapcsolatfelvételtől tartózkodó szovjet határőrök szóba elegyedtek az ott szolgáló magyar katonákkal. Amikor az egyik magyar katonatiszt feltette azt a kérdést, hogy „mi van Ukrajnában”, egy szovjet határőr úgy válaszolt, hogy „ott baj van és forradalom”. A Szovjetunió 1939. szeptember 17-i Lengyelország elleni támadása nem

csupán a legfőbb hatalmat tekintve jelentett hatalomváltást a helyi lakosság és elitek számára, hanem egy átfogó társadalmi-gazdasági átalakítást is magával hozott. A Jan T. Gross terminológiájával élve, a „külföldről hozott forradalom” a lengyel politikai elit, hivatali és birtokos rétegek elmozdításával megteremtette annak lehetőségét, hogy Lengyelország egyik legszegényebb tartományában a többségi ukrán lakosságot megnyerje. Mindennek ellenére az 1941. júniusi német támadást követően napok alatt összeomlott a szovjet igazgatást és a hatalmat a helyi ukrán nacionalista szervezetek vették át. A magyar és német csapatok 1941. nyári tapasztalatai felől szemlélve azt vizsgálom előadásomban, hogy milyen tényezők határozták meg a helyi lakosság lojalitását a szovjet hatalomhoz.

Juhász Balázs

ELTE BTK, Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék egyetemi docense.

Az olasz második világháborús felkészülés katonai vetülete: ami vállalható volt, és ami nem.

Olaszország számára a háború 1935-ben kezdődött, hiszen az etiópiai konfliktus – minden hangzatos politikai nyilatkozat ellenére – még 1939-ben is javában zajlott. A gyarmati leterheltség mellett a spanyolországi intervenció is megterhelte az olasz államkasszát, miközben mindenki további pénzt követelt. Az olasz politikai és katonai vezetés is látta, hogy háború lesz, erről Mussolinit se kellett meggyőzni. A fasiszta diktátor csupán az új világégés kezdetét tévesztette el. Ennek fényében az 1930-as években Olaszország egyre növekvő intenzitással készült valamilyen katonai összecsapásra. Az 1930-as évek végére Italo Balbo sportrekordokat felállító, de a tömeggyártásig nem, vagy csak alig eljutó repülői helyett is megjelentek a korszak átlagos színvonalát elérő, és esetenként meg is haladó járművek. Olaszország ennek ellenére nem készült fel a háborúra. Se 1940 nyarára, se a Mussolini által prognosztizált 1943-as évre. Előadásomban a második világháborút megelőző olasz katonai doktrínaváltás, az eszközfejlesztési tendenciák nehézségei, illetve egyes anomáliák bemutatásával kívánom megvilágítani miért volt reménytelen az egyes előremutató tendenciák ellenére az olasz katonai apparátus sikeres felkészítése bármiféle európai

konfliktusra, nemhogy az elsónél is komolyabb erőfeszítést igénylő második világháborúra.

Kelbert Krisztina

Történész, muzeológus, Savaria Múzeum Történettudományi Osztály osztályvezetője.

A katolikus sajtó propagálásának hithű hölgyei.

Változások a Szombathelyi Katolikus Sajtóhölgybizottság missziójában és helyzetében a második világháború kitörését követően.

A Szombathelyi Katolikus Sajtóhölgybizottság 1913-ban alakult meg a vasi megyeszékhelyen azzal a céllal, hogy népszerűsítse és terjessze a katolikus sajtóorgánumokat, illetve, hogy a katolikus olvasóközönséget felkészítse a katolikus sajtó értékelésére. Ennek érdekében az egyesület hölgytagjai és vezetői összejöveteleket, sajtódélutánokat szerveztek. Gyakran neves előadókat invitáltak gyűléseikre, akik a katolikus ügy előmozdításának különböző aspektusait tárgyalták. A Katolikus Sajtóhölgybizottság a Horthy-korszak egészében végezte illetén munkáját. Ugyanakkor a második világháború kitörésével és ezzel egyidejűleg a sajtócenzúra bevezetésével megváltozott az egyesület működése. Előadásomban arra keresem a választ, hogy 1939 őszétől, a háborús események kirobbanását követően miként reflektált az egyesület a sajtó területén történt változásokra. Ugyanakkor a sajtó központi ellenőrzését, valamint a zsidó újságírók diszkriminációját követően milyen feladatokat tűzött maga elé az egyesület, mennyiben változott meg missziója a háború kitörésével és eszkalálódásával. Mindezt a 85 évig lappangó, nemrégiben felbukkanó s levéltárba kerülő, ezidáig feldolgozatlan egyesületi jegyzőkönyvek alapján teszem. Céloom, hogy ez az esettanulmány hozzájáruljon a magyarországi sajtótörténet második világháború alatti korszakának tágabb aspektusban való vizsgálatához.

Kovács Tamás

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar egyetemi docens, Rendészetelméleti- és történeti tanszék m. b. tanszékvezetője.

Egy törvény margójára – Miért volt fontos az 1939. évi II. törvénycikk?

Az előadás fókuszában az 1939. évi II., a honvédelemről szóló törvénycikk áll. Ugyan a törvényt 1939. év elején fogadták el, de a jogszabály előkészítő munkálatai már 1938-ban elkezdődtek. Már ebből is látszik, hogy a magyar vezetés – mind a politikai, mind a katonai – készült arra, hogy – legalább – Európában kiterjedt fegyveres konfliktus, háború lesz. A törvény nem csupán a magyar honvédség mozgósítását, vagy a Levente szervezetet szabályozta. A jogszabály lényegében a kormány – elsősorban a miniszterelnök és a belügyminiszter – mellett a honvédségnek, és főként a honvéd vezérkar főnökének adott a korábbiaknál lényegesen nagyobb, kiterjedtebb jogkört az élet számos területén, beszéljünk akár az internálás intézményének újbóli bevezetéséről, a gyülekezési jog korlátozásáról, vagy a sajtótermékek megjelenéséről. De ugyan így a törvény szabályozta a Legfelső Honvédelmi Tanács működését, de a Honvéd Vezérkar Főnökének Különbíróóságának jogi alapját is nagyban az 1939. évi II. tc. adta. A törvény időtállóságát mutatja, hogy 1960 –ig (!) volt hatályban.

Melkovicsné, Madarász Anita

ELTE BTK Angol-Amerikai Intézet, Amerikanisztika Tanszék egyetemi tanársegéd,
NEB Hivatala tudományos főmunkatársa.

Nagy-Britannia a háború küszöbén.

Hogyan változott meg az élet 1939-ben?

1939. szeptember 3-án Nagy-Britannia hadat üzent Németországnak, és ezzel kezdetét vette egy új korszak, amely alapvetően változtatta meg az emberek mindennapi életét. Hogyan reagált a brit társadalom a háború hírére, és miként befolyásolta ez a családok életét, különösen azokat, akik még mindig az előző világháború emlékeivel küzdöttek? Az előadás során megvizsgáljuk, hogyan alakította át a háború a brit társadalmat, hogyan jelentek meg az első jelei a fogyasztói társadalomnak, és miként vált a közösségi szellem kulcsfontosságúvá. Bemutatjuk, hogyan reagáltak a különböző társadalmi rétegek, milyen kihívásokkal néztek szembe a családok, és milyen hosszú távú hatásai voltak ezeknek a változásoknak az ország egészére. Az előadás célja, hogy

jobban megértsük, milyen volt az élet Nagy-Britanniában azt a sorsdöntő napot követően, amikor az ország számára is megkezdődött a második világháború.

Mitrovits Miklós

HUN-REN BTK Történettudományi Intézet, tudományos munkatársa, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont, Közép-Európa Kutatóintézet tudományos főmunkatársa.

Lengyel menekültek Magyarországon a második világháború alatt: a kutatás jelenlegi állása (tények és mítoszok).

1939. szeptember 1-jén Németország nyugatról, 17-én pedig a Szovjetunió keletről megtámadta Lengyelországot. E napokban a német és szovjet hadsereg szorításába került lengyel hadsereg egyes egységei, illetve velük polgári menekültek tömege lépte át a lengyel-magyar határt. A téma a polonisták körében jól ismert, a szélesebb szakma előtt azonban kevésbé, pedig a Magyarországra került lengyel menekültek története bőven túlmutat a menekültek elhelyezésén és ellátásán. Az itt maradt lengyelek ugyanis a háború folyamán mind a lengyel, mind a magyar kormány politikai törekvéseivel szerepet játszottak. Előbbi titkos politikai és katonai bázist épített rájuk, utóbbi pedig a béketapogatózásai során igyekezett őket felhasználni.

Előadásomban bemutatom, hogy a témával foglalkozó lengyel és magyar történészek eddig milyen megállapításokat tettek az ún. menekültügy témájában, összegezve prezentálom, hogy milyen forrásaink vannak és mit az, amit eddig a szakirodalomból tudunk. Ez követően pedig rávilágítok azokra a legendákra és mítoszokra, amelyek a témát átszövik és az elmúlt évtizedek hivatalos magyar és lengyel emlékezetpolitikának alapjául szolgálnak, s amelyek sajnos a tudományos munkákban is vissza-visszaköszönnek.

Mohr Szilárd

független kutató.

A második világháború hatása a gimnáziumi oktatásra.

A második világháború kitörése a polgári lakosság életére is hatással volt: napjainkra számos történeti munka foglalkozik azzal, hogy a hátszázgot miként érintette a világégés. Ugyanakkor e kutatások között talán kisebb figyelem fordult a háború közoktatásra gyakorolt hatására, vagy nem feltétlenül oktatástörténeti fókusszal közelítették meg az ide tartozó kérdéseket. Esetleg csak egy-egy résztémát dolgoztak fel. Előadásomban a doktori kutatásomra támaszkodva azokat a főbb területeket, iskolákra és oktatásra gyakorolt hatásokat, illetve következményeket szeretném összegzően bemutatni, amelyek a háború kitöréséből, illetve a háborús körülményekből származtak. Különös tekintettel – a kutatási mintából fakadóan – a gimnáziumokra fókuszálva. A vizsgálat egyik fő forrásbázisát a tankerületi főigazgatói iratok (mezoszint) jelentik, amelyek a centralizált irányítás miatt egy kisebb mintán is jól leképezhetik, hogy milyen főbb hatások érhatték az iskolákat és az oktatást a háború alatt.

Pritz Pál

az ELTE BTK magántanára.

Örök figyelmeztetés.

1964. szeptember elsején Pamlényi Ervin, a korszak egyik vezető történésze, a szakma akkor egyik kulcsfigurája, a Magyar Nemzet, akkor a Hazafias Népfront orgánuma kulturális rovatának állandó munkatársa, egy örök figyelmeztetésről cikkezett. Ám nem beszélt arról, hogy milyen képletben lehet és kell 1939. szeptember elsejének a világpolitikai helyét meglegelnünk. Akkor bizony csak az un. furcsa háború időszaka vette kezdetét. Ennek majd Németország következő esztendő májusában elkezdett nyugati hadjárata vetett véget, amely elvezetett Franciaország hat héten belül bekövetkezett drámai összeomlásához. Pamlényi Ervinnek 1964-ben egyéni előadásra semmi mozgásteret nem volt. Neki csak az évtizedeken át éltetett kánon újrafogalmazása jutott. Több nekifutásban örök figyelmeztetésről értekezik. Az örök valójában csak „örök” volt. Az előadás ezt a szövevényt fejt fel.

Sallai János

Nemzeti Közszerológái Egyetem Rendészetelméleti és Történeti tanszék egyetemi tanár.

Lengyel magyar határ eseményei, a második világháború kitörésekor.

1939 márciusában, Kárpátalja megszállásával egy rövidebb határszakaszon visszaállt a lengyel-magyar határ, amely a második világháború kitörésével, Lengyelország folyamatos elfoglalásával több tízezer lengyel katonának és több, mint százezer lengyel állampolgárnak jelentett menekülési útvonalat.

A lengyel-magyar határon a német támadást követően folyamatosan változott a helyzet és fokozatosan szaporodtak a határesemények. Eleinte néhány fő lépett át Magyarországra és kért menedéket, majd a határátlépők száma megsaporodott. Később a folyamatosan tért vesztett lengyel hadsereg katonái és jelentkeztek egyénileg, majd kötelékben a magyar határvadászoknál és kértek menedéket. A magyar területen a határvadászokat jelentős kihívások elő állították a harckocsikkal, különböző gépjárművekkel (pl vasúti szerelvényel is) ide áramló lengyel katona tömegek és közlekedési eszközök, továbbá a fegyverzet elhelyezése. Előadásomban a lengyel-magyar határ mentén kialakult forró helyzetről kívánok áttekintést adni.

Tolnai Gyula

Károli Gáspár Református Egyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola doktorandusza, valamint a MCC-Rubicon Történettudományi Műhely PhD kutatója.

Mikor kezdődött a háború egy alföldi alakulat számára?

A második világháború kitörése a 13. gyalogdandár, majd könnyű hadosztály történetén keresztül.

„A két évtizeddel ezelőtti idők hangulatát idézte emlékünke tegnap a kecskeméti nagyállomás és környéke. A világháborúba induló menetszázadok óta nem láttunk hasonló jeleneteket. Virágéső, örömujjongás kísért katonáinkat kísért katonáinkat akkor is, virágéső és örömujjongás kísért most is.” „Drága kis asszonykám, karján a fiunkkal, könnyes szemekkel állt a peronon és mindkettőjüket megcsókolva,

meggyőződéssel jelentettem ki: Ne sírj, visszajövök, a jó Isten megsegít mindnyájunkat! Amit mondtam, hittem is. Aztán gyorsan eltűntem a marhavagonban, hogy megszabaduljak a síró családtagok, asszonyok, lányok, anyák és menyasszonyok szívszorító látványától. De akadtak a katonák között is sokan, akik könnyeiket eltitkolva némán, gondok és kétségek közt ültek a földre szórt szalmán.”

Az első idézet 1938. november 11-ről tudósít a Kecskeméti Közlönyben, a 13. gyalogdandár részeinek berakodásáról. A második idézet majdnem négy évvel később, 1942. június 26-27-én keletkezett, Solymosi Istvánnak, a 37/III. zászlóalj karpaszományos őrmesterének tollából. A két idézet között egy olyan eseménydús időszak zajlott le, melyben hazánk egyre közelebb került, majd végül el is jutott a második világháborúba való belépéshez.

Előadásomban arra kísérlek meg választ találni, hogy a címben jelölt alföldi alakulat katonáinak számára mikor kezdődött meg háborús részvételük. Talán 1941 áprilisában a Délvidéken, esetleg 1941 októberében megszállókként az ukrán területeken vagy 1942 nyarán, úton a Don-kanyar felé?

Végső István

független történész kutató.

Légoltalom két templomtoronyból.

Hazánk világháborús légoltalmi előkészületeit törvényi szinten az 1935. évi XII. törvény szabályozta először, Gömbös Gyula miniszterelnöksége alatt kezdődött meg. A légoltalmi figyelő- és jelentőrendszert kiépítették Kiskunhalason. Az állandó figyelőőri szolgálatot egy hivatásos tűzoltó végezte ekkor, aki a Városháza tornyából folyamatos összeköttetésben volt a református és a római katolikus templomok tornyaiban elhelyezett őrséggel. Ez a kezdetleges figyelőszolgálat már akkoriban sem felelt meg az előírásoknak és annak, hogy egy 112.000 holdas határában lévő tanyákat és embereket is képes lett volna riasztani. Óvóhelyek, bunkerek építése

is megindult. Az előadásból kiderül, hogy 1944-től hogyan tudta a terhelés alatt a légoltalom felvenni a versenyt a szövetségesek támadásaival.

Virányi Péter

BMGE c. egyetemi docense, Az MTA II. világháború története albizottság titkára.

Pillanatképek a háború kitöréséről a magyar propagandasajtóban.

1939 szeptemberében Magyarországon, mint sok más európai országban, a sajtó jelentős mértékben alakította a közvéleményt a második világháború kezdetével kapcsolatosan. A magyar propagandasajtó főleg a hivatalos kormányzati nézeteket tükrözte, melyek összhangban voltak Magyarország geopolitikai helyzetével és a tengelyhatalmak, különösen a náci Németország iránti elköteleződéssel. A korabeli sajtóanyagokban a német katonai sikerekről, a "zsidó kérdéstről", valamint a nemzet védelméről szóló cikkek domináltak, amelyek célja a társadalmi összetartás és a kormányzati irányvonal támogatásának biztosítása volt. Előadásom középpontjában az a kérdés áll, miszerint hogyan fogadta és miképpen tájékoztatott a magyar propagandasajtó a háború kitöréséről az első napokban?

